

POLITIET
POLITIETS UTLENDINGSENHET

Instruks for gjennomføring av uttransporteringer (Uttransportinstruksen)

Innhold

1	INNLEDNING	4
1.1	FORMÅL	4
1.2	HJEMMELSGRUNNLAG	4
1.2.1	<i>Taushetsplikt.....</i>	<i>4</i>
1.3	ANVENDELSESOMRÅDE	5
1.4	HVEM GJELDER INSTRUKSEN FOR?	5
1.5	RETNINGSLINJER FOR SIKKERHET PÅ TJENESTEREISER I UTLANDET	5
1.6	INFORMASJONSSIKKERHET	6
2	DEFINISJONER	6
2.1	TRANSPORTFØRER.....	6
2.2	TRANSPORTLEDSAGER	6
2.3	UTREISEKONTROLL	6
2.4	MAKTMIDLER.....	7
3	SAKSBEHANDLING FØR UTTRANSPORT	7
3.1	ANSVARSFORDELING INNAD I POLITIET	7
3.2	SAMARBEID MED VEDTAKSMYNDIGHETENE	7
3.3	KONTAKT MED HJEMLANDETS MYNDIGHETER.....	8
3.4	UNDERRETNING AV VEDTAK	8
3.5	REISEDOKUMENT	8
3.6	RETURSAMTALE	8
3.7	VURDERE UTVISNING	8
3.8	SIKTET ELLER FORNÆRMET I UOPPGJORT STRAFFESAK.....	9
3.9	UTTRANSPORTERINGSKOSTNADER	9
3.10	AVKLARE PRAKTISKE FORHOLD	9
3.11	UTTAK AV TRANSPORTFØREREN OG TRANSPORTLEDSAGER	10
3.12	RISIKOVURDERINGEN	10
3.12.1	<i>Informasjonsgrunnlag</i>	<i>10</i>
3.12.2	<i>Forhold det skal tas særlig hensyn til i risikovurderingen.....</i>	<i>10</i>
3.12.3	<i>Spesielle risikomomenter.....</i>	<i>11</i>
3.12.4	<i>Antall ledsagere og bistand fra særlig sakkyndige</i>	<i>11</i>
3.12.5	<i>Uttransport av barn og enslige mindreårige.....</i>	<i>12</i>
3.12.6	<i>Bruk av charter.....</i>	<i>12</i>
3.13	SÆRLIGE VARSEL	12
3.13.1	<i>Uttransport av straffedømte</i>	<i>13</i>
3.13.2	<i>Varslinger til transittland.....</i>	<i>13</i>
4	FORBEREDELSE OG GJENNOMFØRING AV UTTRANSPORT	13
4.1	FORBEREDELSE TIL UTTRANSPORT	13
4.1.1	<i>Transportførerens ansvar.....</i>	<i>13</i>
4.1.2	<i>Bagasje.....</i>	<i>14</i>
4.2	GJENNOMFØRING AV UTTRANSPORTEN	14
4.2.1	<i>Veksling av penger</i>	<i>14</i>
4.2.2	<i>Motta gaver eller penger.....</i>	<i>14</i>
4.2.3	<i>Utlendingens mulighet til bruk av mobiltelefon</i>	<i>15</i>
4.2.4	<i>Tilsyn</i>	<i>15</i>
4.2.5	<i>Maktmidler og maktbruk</i>	<i>15</i>

4.2.6	Godkjent verneutstyr	16
4.2.7	Oppbevaring av utlendingens reisedokumenter med videre	16
4.2.8	Uforutsette avbrudd.....	17
4.2.9	Fremsatte anførsler om beskyttelse i forbindelse med uttransport	17
4.2.10	Utbetaling til dekning av reiseutgifter på destinasjonsstedet	17
4.2.11	Tilgjengelighet.....	17
4.2.12	PU Desken.....	17
4.2.13	Endring av reiserute.....	17
4.2.14	Avsluttet oppdrag	18
4.2.15	Avbrutt oppdrag	18
5	UTTRANSPORT AV MINDREÅRIGE	18
5.1	BARNETS BESTE SOM ET GRUNNLEGGENDE HENSYN.....	18
5.2	KONTAKT MED OMSORGSPERSONER, MYNDIGHETER ELLER ORGANISASJONER I HJEMLANDET	19
6	SÆRLIG OM UTTRANSPORT MED FLY	19
6.1	GENERELT	19
6.2	VURDERING AV LEDSAGELSE	19
6.3	VISITERING.....	20
6.4	INFORMASJON TIL FLYSELSKAPET	20
6.5	UTTRANSPORT MED LEDSAGELSE	20
6.5.1	"Inadmissible person"- og/eller "deportee" skjema.....	20
6.5.2	Sikkerhetsutstyr og sikkerhetsregler.....	20
6.6	UTTRANSPORT UTEN LEDSAGELSE.....	21
6.6.1	Utreisekontroll	21
6.6.2	Uttransport uten ledsagelse via annet EØS-land.....	21
7	UTTRANSPORT MED ANDRE TRANSPORTMIDLER.....	21
7.1	GENERELT	21
7.2	UTTRANSPORT MED KJØRETØY/TOG	21
7.3	ESKORTE AV KJØRETØY.....	22
7.4	UTTRANSPORT MED BÅT/FERGE.....	22
8	TRANSITT I EØS-OMRÅDET	22
8.1	FRISTER	22
8.2	ANSVAR FOR Å FREMSETTE ANMODNING OM TRANSITT	23
8.3	AVBRUTT UTTRANSPORT ETTER AKSEPTERT ANMODNING	23
8.4	MAKTBRUK OG ANDRE BEFØYELSER UNDER TRANSITT I EØS-OMRÅDET	23
9	TRANSITT UTENFOR EØS-OMRÅDET.....	23
10	RETNINGSLINJER FOR TRANSPORTFØRER/-LEDSAGER.....	24
10.1	PASS/TJENESTEPASS OG VISUM.....	24
10.2	KONTANTER.....	24
10.3	ANTREKK	24
10.4	HVILE FOR TRANSPORTLEDSAGER	24
10.5	VAKSINER	24
10.6	ALKOHOL	25
10.7	OPPTJENING AV BONUSPOENG	25
10.8	GRENSEPASSERING.....	25
10.9	TOLLPASSERING	25
10.10	FORSIKRING	25

11	RAPPORTERING	25
11.1	AVVIK	25
11.2	SKADE PÅ UTLENDINGEN ELLER RØMNING	25
11.3	UTREISERAPPORT I DUF	26
11.4	REGISTRERING AV GJENNOMFØRT UTTRANSPORT I UTSYS	26
12	OVERTREDELSE AV REGELVERK.....	26
13	MONITORERING AV UTTRANSPORTER	26
14	IKRAFTTREDELSE	27
15	VERSJONSHISTORIKK.....	27

1 INNLEDNING

1.1 Formål

Politiets utlendingsenhet (PU) har nasjonalt ansvar for iverksettelse, koordinering og kvalitetssikring av alle uttransporter av utlendinger med ulovlig opphold i Norge, jf. Politidirektoratets (POD) rundskriv 2012/005, Instruks for Politiets utlendingsenhet av 1.12.2004 og Instruks for uttak av personell til uttransport av 21.07.2011.

Instruksen skal sikre at politiet tilstreber at alle uttransporter gjennomføres på en verdig og sikkerhetsmessig forsvarlig måte i tråd med til enhver tid gjeldende regelverk, instruks og rutiner.

1.2 Hjemmelsgrunnlag

Dersom en utlending i henhold til vedtak i utlendingssak ikke etterkommer pålegg om utreise innen fastsatt utreisefrist, eller det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen ikke vil forlate riket innen fristen, kan politiet føre utlendingen ut, jf. utlendingsloven § 90 syvende ledd. Politiet skal foreta nødvendig utreisekontroll og avgjøre om ledsagelse er påkrevd, jf. utlendingsforskriften § 17-15.

1.2.1 Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han/hun i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd. Tilsvarende følger av politiregisterloven § 23 første ledd når politiet behandler opplysninger til politimessige formål. Bestemmelsens annet ledd fastsetter en særskilt taushetsplikt for politiets ansatte når det gjelder opplysninger som det ut fra *"hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig."* For øvrig gjelder de alminnelige bestemmelsene om taushetsplikt i politiloven § 24, som bl.a. omfatter opplysninger som *"kan skade politiets arbeid med å forebygge eller avdekke lovbrudd eller opprettholde ro og orden dersom de blir gjort kjent."*

Taushetsplikten omfatter faktisk og konkret informasjon om politiets planlegging og gjennomføring av uttransporter, som for eksempel tidspunkt for uttransport, reiserute, opplysninger om ledsagelse mv., dersom opplysningene vurderes å kunne være til skade for den konkrete uttransporten eller fremtidige uttransporter. Taushetsplikt omfatter også operasjonssikkerhet som innebærer å være varsom med å informere om for eksempel overnattingssted for transportførere og transportledsagere.

Taushetsplikten innebærer at man kan unnlate å gi ovennevnte opplysninger til utlendingen selv og/eller dennes prosessfullmektig, samt eventuelle øvrige med tilstrekkelig fullmakt, som familie og venner, dersom informasjon kan føre til at muligheten for gjennomføring av uttransporten svekkes, jf. politiloven § 24 tredje ledd.

1.3 Anvendelsesområde

Instruksen gjelder for alle som har befatning med planlegging og/eller gjennomføring av en uttransport.

Instruksen gjelder for transporter til destinasjoner både i og utenfor Norge der uttransporten krever innlandsflyvning før utlendingen transporteres ut av Norge.

Instruksen regulerer tvangsmessig retur - uttransport - av utlendinger med ulovlig opphold i Norge. Instruksen gjelder også soningsoverføring til og fra Norge og ved uttransport av særreaksjonsdømte, så langt den passer. Instruksen regulerer ikke assistert utreise eller saksbehandling knyttet til assistert retur som Utlendingsdirektoratet (UDI) har hovedansvaret for, jf. Justisdepartementets rundskriv G-02/2016.

Instruksen gjelder ved uttransporter som gjennomføres av norsk politi. Videre gjelder instruksen ved uttransporter i samarbeid med organisasjoner, som Frontex, eller med andre land, med mindre annet følger av særskilte retningslinjer med aktuell organisasjon/land.

Arbeidstid, hviletid med videre i forbindelse med forberedelse og gjennomføring av uttransporter reguleres ikke av instruksen.

1.4 Hvem gjelder instruksen for?

Enhver tjenesteperson i politiet som gjennomfører eller foretar saksbehandlingsskritt knyttet til en uttransport og/eller som tjenestegjør på uttransport, plikter å gjøre seg kjent med instruksen og utføre tjenesteoppdraget i henhold til denne.

1.5 Retningslinjer for sikkerhet på tjenestereiser i utlandet

PU har utarbeidet nye retningslinjer for sikkerhet på tjenestereiser i utlandet. Denne vurderingen innebærer en risikovurdering for tjenestepersoner i utlandet opp mot en konkret destinasjon. Denne vurderingen er en del av risikovurderingen som gjøres i forkant av uttransport. Også anbefalinger fra Utenriksdepartementet vektlegges ved slike vurderinger.

1.6 Informasjonssikkerhet

For destinasjoner hvor Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid må rutiner for medbringelse av tjenestetelefoner, nettbrett og bærbar PC følges. Bakgrunnen for dette er risikoen for at informasjonen kan bli kompromittert.

2 DEFINISJONER

2.1 Transportfører

Transportfører er leder av uttransporten og er ansvarlig for forberedelse, iverksettelse og gjennomføring av uttransporten. Transportfører har ansvaret for at uttransporten blir utført i henhold til denne instruks og ellers i tråd med bestemmelser i lov, forskrift, rundskriv og andre gjeldende instruksjoner og avtaler. Transportfører skal være politiutdannet og inneha alminnelig politimyndighet.

Transportfører skal ha gjennomført og bestått pålagte kurs, minimum årlig tjenestetilpasset opplæring. Det gjelder også der transportføreren som benyttes ikke er ansatt i PU. Dette er for å ivareta tilstrekkelig og god sikkerhet ved gjennomføring av transportoppdraget og for å ivareta at samtlige transportførere holder samme faglige nivå.

2.2 Transportledsager

Transportledsager deltar ved forberedelse, iverksetting og gjennomføring av uttransport. Under uttransportoppdraget er han/hun under ledelse av transportfører og rapporterer til denne.

Transportledsager skal være politiutdannet og inneha alminnelig politimyndighet, eller være sivilt ansatt med tildelt begrenset politimyndighet som omfatter kompetanse til å delta på uttransport.

Ledsager skal ha gjennomført og bestått pålagte kurs, minimum årlig tjenestetilpasset opplæring. Det gjelder også der transportledsager som benyttes ikke er ansatt i PU. Dette er for å ivareta tilstrekkelig og god sikkerhet ved gjennomføring av transportoppdraget og for å ivareta at samtlige transportledsagere holder samme faglige nivå.

2.3 Utreisekontroll

Utlendinger som ikke ledsages fordi ledsagelse ikke anses å være nødvendig, jf. punkt 6.2, blir i noen tilfeller utreisekontrollert. Utreisekontroll gjennomføres for å påse at utlendingen forlater riket, at norske myndigheter overholder forpliktelser etter Schengen-avtalen og hvor forhold i den konkrete saken tilsier at politiet observerer at retur faktisk finner sted. Ved utreisekontroll følges utlendingen til gate for å påse at vedkommende forlater Norge som planlagt. Personell som utfører utreisekontrollen venter ved gate til flyet har tatt av og skriver i ettertid utreiserapport i DUF for å dokumentere at uttransporten har funnet sted og at utlendingen har forlatt Norge slik han plikter.

Rutiner rundt utlevering av reisedokumenter som har vært i politiets besittelse i er beskrevet i egne tiltakskort, og beskrives derfor ikke nærmere i denne instruks.

2.4 Maktmidler

Politiet kan benytte makt under iverksettelse og gjennomføring av en tjenestehandling når dette følger av lov eller sedvane, og det ellers finnes klart nødvendig og forsvarlig i betraktning av situasjonens alvor og følgene for den maktanvendelsen rettes mot og forholdene for øvrig, jf. politiinstruksen § 3-2. Med håndjern og annet båndsel menes ulike typer utstyr som håndjern, strips, fotjern, transportjern og ledsagerutstyr (Body Cuff).

Med slagvåpen menes teleskopbatong og langkøller, og med OC-pepperspray (heretter pepperspray) menes organisk pepperspray, som er godkjent av Politidirektoratet for bruk i politiet, jf. politiinstruksen § 3-2 femte ledd.

Se for øvrig punkt 4.2.5 om maktmidler og maktbruk og 4.2.6 om godkjent verneutstyr.

3 SAKSBEHANDLING FØR UTTRANSPORT

3.1 Ansvarsfordeling innad i politiet

PU har saksansvar for alle utlendinger som søker beskyttelse, også i de tilfeller der utlendingen før eller etter fremsettelse av søknad om beskyttelse er registrert med annen utlendingssak. Politidistriktene har saksansvar i øvrige saker der utlendingen ikke har lovlig opphold og i bort- og utvisningssaker, frem til uttransport finner sted. Se PODs rundskriv 2012/005 som nærmere regulerer ansvarsfordelingen.

Politidistriktene skal i god tid varsle PU om planlagte uttransporter ved å sende inn reisebestilling til PU, slik at nødvendig koordinering, kvalitetssikring og iverksetting av uttransporten kan gjennomføres på best mulig måte.

PU er ansvarlig for at vedtak som innebærer en utreiseplikt effektueres på en forsvarlig og hensiktsmessig måte. Det vises til utlendingsloven § 90, jf. § 126, jf. utlendingsforskriften § 17-15. I tillegg gjelder politiinstruksens bestemmelser så langt den passer.

3.2 Samarbeid med vedtaksmyndighetene

I forkant av uttransport skal saksbehandler påse at utlendingen har endelig vedtak som kan iverksettes. Det må klarlegges at det ikke foreligger forhold som hindrer uttransportering, som begjæring om utsatt iverksettelse, omgjøringsanmodning eller søknad om retur med International Organization for Migration (IOM)/assistert retur. Saksbehandler må også påse at utlendingen ikke har andre oppholdssaker til behandling som kan være til hinder for at uttransport kan finne sted.

I tillegg må det foretas en vurdering av om det foreligger tilstrekkelig informasjon om utlendingens identitet til at uttransport kan finne sted, samt undersøkelse av hvor utlendingen oppholder seg. Dersom PU/politidistriktet i forbindelse med planleggingen av uttransporten mottar ny informasjon i saken, skal vedtaksorganet kontaktes for avklaring av om uttransporten likevel kan gjennomføres, se utlendingsloven § 90 niende ledd. Utenfor kontortid må jourhavende politiadvokat i PU eller ansvarlig politidistrikt straks kontaktes.

3.3 Kontakt med hjemlandets myndigheter

I forbindelse med verifisering og innreiseklarering hos hjemlandets myndigheter må hensynet til diskresjon og taushetsplikt i særlig grad ivaretas overfor tidligere asylsøkere. Det kan ikke opplyses om at utlendingen(e) som uttransporteres tidligere har søkt beskyttelse i Norge. I kraft av utlendingsloven § 83 har utlendingen *"fra innreise og frem til korrekt identitet er registrert plikt til å medvirke til å avklare sin identitet i den grad utlendingsmyndighetene krever det. Utlendingsmyndighetene kan også senere pålegge utlendingen en slik plikt dersom det er grunn til å anta at den registrerte identiteten ikke er riktig. En utlending kan ikke pålegges å medvirke til å avklare sin identitet på en måte som kommer i konflikt med behovet for beskyttelse."*

Samarbeidspart i forbindelse med klarering av innreise vil som regel være de lokale immigrasjonsmyndighetene, men slik klarering kan også tilligge annen myndighet. I utgangspunktet bør kontakt med hjemlandets sikkerhets-/etterretningstjeneste så vidt mulig unngås. Ved all kontakt med utenlandske myndigheter må man være oppmerksom på hvilken myndighet og med hvem man snakker med, herunder ta i betraktning at en ikke alltid vet med sikkerhet hvem vi har med å gjøre eller hvor informasjon går videre.

3.4 Underretning av vedtak

I forkant av uttransport har ansvarlig saksbehandler i PU eller bestillende distrikt ansvar for at utlendingen er underrettet på riktig måte om vedtaket vedkommende iverksettes på. Erfaringsmessig er det ikke uvanlig at utlendinger som skal uttransporteres er part i pågående eller avsluttede saker av ulik art der det foreligger dokumenter som må forkynnes eller underrettes for utlendingen for å få virkning eller rettskraft. Etter at utlendinger er uttransportert fra Norge er det utfordrende å få meddelt dokumenter i ettertid med tilstrekkelig grad av notoritet. I forkant av uttransport skal ansvarlig saksbehandler foreta nødvendige søk for å påse at samtlige vedtak er underrettet. Det kan medføre registersøk eller manuelle henvendelser til relevante myndigheter.

3.5 Reisedokument

Saksbehandler har ansvar for å påse at utlendingen har gyldig reisedokument som gjør innreise til det konkrete destinasjonslandet mulig. I PU skal reisedokumentet leveres til reisekontoret i PU.

3.6 Retursamtale

Så langt det er mulig bør saksbehandler gjennomføre en retursamtale med utlendingen som skal uttransporteres, for å motivere til uledsaget uttransport. En viktig del av denne samtalen er å informere om konsekvensene av ledsagelse, både økonomisk for utlendingen og hva det innebærer i praksis. Utlendingen må herunder gjøres godt kjent med at han eller hun kan bli økonomisk ansvarlig for uttransporteringskostnadene, se for øvrig punkt 3.8. En retursamtale skal også forberede utlendingen på den planlagte returen ved å gi tilstrekkelig informasjon om praktiske forhold rundt uttransporten.

3.7 Vurdere utvisning

I forkant av alle uttransporter, og særlig i forbindelse med uttransport i asyl- og Dublinsaker, må det alltid vurderes om det foreligger forhold som danner grunnlag

for å opprette utvisningssak. I denne vurderingen er det viktig at både brudd på utlendingsloven og eventuelle straffbare forhold i Norge og/eller utland tas med i vurderingen, jf. utlendingsloven § 66. I saker hvor utlendinger har oversittet utreisefristen skal det opprettes utvisningssak i henhold til Returdirektivet, jf. § 66 annet ledd.

3.8 Siktet eller fornærmet i uoppgjort straffesak

I forkant av uttransport skal det foretas registersøk både for å planlegge uttransporten og foreta nødvendige risikovurderinger, men også for å påse at utlendingen ikke har uavgjorte straffesaker. Dersom det avdekkes uavgjorte straffesaker skal ansvarlig distrikt kontaktes for å avklare den videre oppfølgingen av dette før uttransport finner sted.

3.9 Uttransporteringskostnader

En utlending er som hovedregel ansvarlig for å dekke alle utgifter i forbindelse med egen utreise, jf. utlendingsloven § 91. Det bør avklares så tidlig som mulig om utlendingen har midler til å dekke uttransporteringskostnadene. Ved ledsagelse grunnet utlendingens egen oppførsel plikter utlendingen også å dekke ledsagerkostnader. Dekkes kostnadene bare delvis, plikter utlendingen å dekke det resterende. En utlending som ikke dekker utgiftene til tvangsretur kan bli ansvarlig for å dekke uttransporteringsgjelden dersom vedkommende returnerer til Norge. Dersom uttransporteringskostnadene ikke dekkes kan dette medføre bortvisning, jf. utlendingsloven § 17 bokstav k. Uttransporteringsgjeld foreldes i utgangspunktet etter 3 år, jf. foreldelsesloven § 2.

Utlendingen skal imidlertid ikke dekke uttransporteringskostnader som dekkes av FRONTEX eller andre samarbeidspartnere. Utlendingen er heller ikke ansvarlig for å dekke kostnader ved overføring fra Norge til et annet land i henhold til Dublin IIIforordningen.

Saksbehandler må i forkant sørge for at pengene innleveres frivillig, eller at det tas beslag i midlene, jf. utlendingsloven § 104. Det er adgang til å ta beslag i billetter, penger eller andre formuesgoder til dekning av uttransporteringsutgifter, jf. utlendingsloven § 104 annet ledd. Det vises også til PUs egen instruks om beslag og innbetaling av penger og andre formuesgoder for å dekke uttransporteringsutgifter.

Uttransporteringsutgifter kan på nærmere angitte vilkår også kreves dekket av garantist eller transportør, jf. utlendingslovens § 91 annet og tredje ledd.

Dersom det under gjennomføringen av uttransporten avdekkes at utlendingen er i besittelse av midler, er transportøreren ansvarlig for å foreta beslag m.v.

Nærmere rutiner for innkreving av uttransporteringsutgifter er regulert i PUs instruks "Instruks om beslag og innbetaling av penger og andre formuesgoder for å dekke uttransporteringsutgifter"

3.10 Avklare praktiske forhold

Saksbehandler må påse at praktiske forhold, som bagasje, verdisaker og lignende er i orden før uttransporten. Det samme gjelder avklaring av om utlendingen skal motta

reisepenger for å kjøpe for eksempel buss eller togbillett til endelig destinasjon i hjem- eller oppholdsland, se punkt 4.2.10. Videre må saksbehandler sørge for at utlendingen ikke har mer bagasje enn hva som dekkes av billetten.

3.11 Uttak av transportføreren og transportledsager

PU har ansvar for uttak av transportføreren og transportledsager(e) til den enkelte uttransport basert på en dokumentert risikovurdering samt andre relevante opplysninger i saken. Ved uttak til det enkelte oppdrag skal behovet for særskilt kompetanse, relevant erfaring og egnethet vektlegges. Overordnet for utvelgelsen er at uttransporten blir gjennomført på en sikker, human og effektiv måte.

Det skal ved utvelgelsen av personell spesielt ses hen til at personene er:

- Kvalifisert og har relevant erfaring for å gjennomføre det konkrete oppdraget.
- God kunnskap om regelverk om bruk av maktmidler.
- God kjennskap til rapporteringsrutiner i ettertid av uttransporten i UTSYS, se punkt 11.4.
- I tillegg til personlig egnethet og skikkethet til tjenesten må oppdraget gjennomføres innenfor gjeldende regelverk, herunder bl.a. arbeidsmiljøloven (aml.), avtale om arbeidstidsbestemmelser for politi- og lensmannsetaten (ATB) med videre.
- Særlige krav eller behov for vaksiner hos ledsagere ut fra opphold på transitt- eller destinasjonssted.

Rutiner for uttak av personell er nærmere regulert i Politiets utlendingsenhets instruks for uttak av personell til uttransporter.

3.12 Risikovurderingen

Alle uttransporter skal på forhånd risikovurderes og kvalitetssikres av ansvarlig enhet i PU. Det skjer vanligvis av saksbehandler, men også Desken foretar disse vurderingene utenom ordinær arbeidstid. Risikovurderingen skal være skriftlig i UTSYS både for å ivareta notoritet og for statistiske formål.

3.12.1 Informasjonsgrunnlag

Risikovurderingen skal foretas på bakgrunn av all tilgjengelig informasjon om den/de som skal uttransporteres. Dette omfatter blant annet informasjon fra:

- Utlendingssaken
- Politiregistrene
- Politiets utlendingsinternat på Trandum
- Kriminalomsorgen
- Asylmottak

3.12.2 Forhold det skal tas særlig hensyn til i risikovurderingen

Momenter det skal tas særlig hensyn til i risikovurderingen:

- Sikkerheten ombord på transportmiddelet
- Sannsynligheten for at utlendingen ikke fullt ut etterkommer beslutningen om iverksetting
- Dersom utlendingen har vært forsøkt uttransportert tidligere, men motsatt seg uttransporten som gjør at for eksempel charter er aktuelt, se punkt 3.11.5

- Muligheten for at noen vil forsøke å befri utlendingen eller på annen måte søke å hindre gjennomføringen av uttransporten
- Om transportselskapet eller fartøysjefen har bedt om ledsagelse
- Behovet for bistand til utlendingen
- Forholdene ved transitt og endelig destinasjon
- Ved flere enn 5 deporteer på samme fly skal ledsagelse rutinemessig alltid vurderes
- Behov for særlige sikkerhetstiltak
- Utlendingens kjønn, alder og personlige forhold ellers
- Reisetid
- Utfordringer knyttet til kultur og språk
- Utlendingenes fysiske og psykiske helsetilstand
- Ved graviditet må flyselskapenes retningslinjer følges og *"fit for flight"* fra lege må innhentes når helsetilstand tilsier det eller termin er nær forestående, eller dersom det er kort tid etter fødsel.
- Særlige krav eller behov for vaksiner hos ledsagere ut fra opphold på transitt- og destinasjonssted

Listen er ikke uttømmende. Se for øvrig punkt 6.2.

3.12.3 Spesielle risikomomenter

Dersom det antas å foreligge spesielle risikomomenter, skal det vurderes å iverksette særlige sikkerhetstiltak. Slike sikkerhetstiltak kan være bruk av charter, medfølgende helsepersonell som lege og/eller sykepleier eller flere ledsagere. Se punkt 3.11.6 for bruk av charter.

Av risikovurderingen skal det fremgå hvilke forhold det er lagt vekt på. Det skal dokumenteres hvilke kilder vurderingen er bygget på.

3.12.4 Antall ledsagere og bistand fra særlig sakkyndige

Saksbehandler i PU skal på bakgrunn av risikovurderingen planlegge hvordan den enkelte uttransport skal gjennomføres ved å oppgi antall ledsagere, nødvendig kompetansebehov hos ledsagere (erfaring, språk og kulturforståelse) og forslag til sammensetning av kjønn på ledsagerne. Avsnittsleder eller den som godkjenner reisebestillingen, kvalitetssikrer dette. Endelig utvelgelse av kompetent personell foretas av beordringskontoret i PU.

Ved uttransport av mindreårige og barn, se punkt 3.11.5 for anbefaling av sammensetning av ledsagere.

Ved hver uttransport skal det som utgangspunkt delta minst to ledsagere, inkludert transportføreren. Ved uttransport av familier eller andre grupper kan det ut fra en konkret risikovurdering delta færre enn to ledsagere per person som skal uttransporteres.

Der risikovurderingen påpeker særlige forhold ved utlendingenes fysiske og psykiske helsetilstand skal det vurderes om helsepersonell skal delta under transporten.

Ved spesielt vanskelige transporter, for eksempel der utlendingen under uttransporten må fremstilles for verifisering av myndighetene i hjemlandet, bør

utlendingen ledsages og fremstilles av rutinert og kompetent personell med erfaring fra ID-undersøkelse, verifiseringsarbeid eller språk og landkunnskap.

3.12.5 Uttransport av barn og enslige mindreårige

Ved uttransport av barn skal man alltid vurdere dette med grunnlag i hva som er barnets beste. Det vises til PUs barnefaglige veileder.

I forbindelse med uttransport av barn skal det alltid vurderes om verge eller annen person som kjenner den mindreårige skal gis tilbud om å delta på uttransporten. Det skal videre vurderes om det er behov for at person(er) med barnefaglig kompetanse skal bistå ved uttransporten. Med barnefaglig kompetanse menes enten fagpersoner fra PU, psykolog, lege eller representanter fra barnevernet.

Der risikovurderingen påpeker særlige utfordringer knyttet til språk og kultur skal det vurderes om tolk eller person med god kulturforståelse skal bistå ved uttransporten.

Utvelgelse av ledsagere må ivareta hensyn til kjønn, alder og tilstand på den/de som skal ledsages blant annet for å kunne ivareta oppgavene og sikkerheten ved toalettbesøk og lignende

3.12.6 Bruk av charter

Ved uttransport av utlendinger som tidligere har vanskeliggjort eller hindret gjennomføring av uttransport, skal charter vurderes. Spesielt i saker hvor uttransport har vært forsøkt flere ganger, men blitt avbrutt som følge av utlendingens oppførsel, skal charter vurderes. Bruk av charter kan også være aktuelt i saker hvor det av helsemessige årsaker vil være tilrådelig, både av hensyn til sikkerhet, men også av helsemessige hensyn.

3.13 Særlige varsel

I henhold til avtale mellom PU, Politidirektoratet (POD), Justis- og beredskapsdepartementet (JD) og Utenriksdepartementet (UD) skal PU varsle ovennevnte instanser om enkelte typer tvangsreturer:

- Barnefamilier
- Personer med tillatelser gitt i medhold av utlendingsforskriften § 8-8, enslige mindreårige asylsøkere (EMA) som har hatt opphold frem til fylte 18 år, se instruks GI-16/2017
- MEMA – myndighetsassistert retur av EMA
- Andre uttransporter som kan medføre ekstra oppmerksomhet, eksempler på dette kan være saker hvor det er spesielle helseutfordringer eller i saker hvor utlendingen har støttegrupper i lokalsamfunnet eller lignende

I tillegg kan det være aktuelt å varsle Stab for kommunikasjon i PU der uttransporten forventes å få oppmerksomhet i media.

Det er saksbehandler som har ansvaret for å foreta nødvendige varslinger.

3.13.1 Uttransport av straffedømte

Ved uttransportering av straffedømte utenfor Norden skal saksbehandler alltid vurdere å sende en Interpol-melding (IP-melding) til Interpol Oslo.

Det skal sendes IP-melding ved uttransport i saker hvor utlendingen er dømt for alvorlig kriminalitet og når vedkommende ledsages til destinasjon. Eksempler på tilfeller hvor det skal sendes IP-melding er ved drap, voldtekt, menneskehandel, terror, seksuelle overgrep mot barn og grov narkotikakriminalitet.

En eventuell IP-melding skal sendes 48 timer før uttransport og sendes til Postmottak Kripos Desken. Dersom det anses nødvendig skal transportfører medbringe kopi av varslingen under uttransporten.

3.13.2 Varslinger til transittland

Nødvendig varslings til hjemlandets myndigheter eller transittland skal gjennomføres, jf. transittdirektivet art 4 (1).

Ved transitt i land innenfor eller utenfor Schengen-området skal det fremsettes skriftlig anmodning om transitt innenfor de til enhver tid gjeldende varslingsfrister.

- Land innenfor Schengen-området må varsles minimum 48 timer i forkant
- I land utenfor Schengen-området er det ulike varslingsfrister. Reisekontoret PU må kontaktes for ytterligere informasjon.

Det er reisekontoret, eller Desken i PU utenfor kontortid, som sender anmodningen.

4 FORBEREDELSE OG GJENNOMFØRING AV UTTRANSPORT

4.1 Forberedelse til uttransport

4.1.1 Transportførerens ansvar

Transportføreren skal innhente relevant informasjon om saken før uttransporten starter, og videreformidle relevant informasjon til ledsagere og andre som skal delta på uttransporten, for eksempel helsepersonell. Transportføreren har et særlig ansvar for å sette seg inn i risikovurderingen og videreformidle denne til transportledsagere og andre, som for eksempel fartøysjef.

Transportføreren skal videre:

- Kontrollere dokumenter og billetter. Dette gjøres i samarbeid med saksbehandler og PUs reisekontor
- Ha kontanter for å kunne dekke uforutsette utgifter som for eksempel visum
- Påse at utlendingen er utstyrt med nødvendig reisedokument eller annen form for dokumentasjon som gjør innreise til destinasjonslandet mulig. Dette gjøres i samarbeid med saksbehandler og PUs reisekontor
- Så vidt mulig gjennomføre en samtale med utlendingen(e) som skal uttransporteres. Dette for å sikre at gjennomføringen av transporten kan skje med utlendingens samarbeid og på mest mulig skånsom og verdig måte

- Påse at dokumenter, verdisaker, penger og liknende er utkvittert når utlendingen hentes fra fengsel, politiarrest, Politiets utlendingsinternat eller annen lukket institusjon, før utlendingen forlater institusjonen
- Transportføreren skal vurdere hvorvidt det er forsvarlig å la utlendingen ha håndbagasje, samt gjennomgå den i forkant av uttransport
- Sette seg godt inn i bruk av maktmidler slik det fremgår i punkt 2.4 og 4.2.5
- Underrette fører av aktuelt transportmiddel om uttransporten og risikovurderingen som er foretatt
- Beslutte om utlendingen skal få reisepenger med mindre dette er avklart i forkant, se punkt 3.9 og 4.2.10

Transportføreren skal til enhver tid vurdere egnetheten til ledsager(ne) og behovet for antall ledsagere opp mot sikkerhet, risiko og økonomi i tråd med denne instruksen. Dette innebærer også ansvaret for å vurdere om antall ledsagere kan reduseres og/eller ledsagelse avsluttes før endelig destinasjonssted.

4.1.2 Bagasje

Transportføreren skal påse at utlendingen gis anledning til å pakke bagasjen sin før uttransporten.

Transportføreren skal påse at utlendingen ikke har på seg eller medbringer gjenstander i bagasjen som kan brukes til å utøve vold eller trussel om vold. Skarpe gjenstander skal pakkes i bagasje som sendes, ikke i håndbagasje.

Transportføreren skal påse at bagasjen ikke overstiger den vekten som billetten dekker. Har utlendingen mer bagasje enn billetten dekker og/eller mangler midler til transport av bagasje, skal transportføreren i samråd med utlendingen søke å finne alternative løsninger for transport av bagasjen. Utgifter til overvekt eller særskilt forsendelse skal fortrinnsvis dekkes av utlendingen. Bagasjetag og billetter skal tas godt vare på og overleveres hjemlandets myndigheter ved avlevering av utlendingen.

4.2 Gjennomføring av uttransporten

I de tilfeller utlendingen er innsatt på Politiets utlendingsinternat, i politiarrest, fengsel eller lignende institusjon anses uttransporten å starte ved tidspunktet for faktisk utskrivning fra vedkommende institusjon. Dette innebærer blant annet at ansvaret for bruk av maktmidler, herunder Body Cuff eller annet båndsel, går over til transportføreren fra nevnte tidspunkt. Bruk av Body Cuff er regulert i egen instruks.

4.2.1 Veksling av penger

Dersom utlendingen har penger bør politiet forsøke å tilrettelegge slik at utlendingen får anledning til å veksle til hjemlandets valuta om mulig. Dersom utlendingen har store mengder kontanter og returbilletten ikke er dekket, skal beslag vurderes.

4.2.2 Motta gaver eller penger

Ledsagere har ikke anledning til å ta imot penger, andre gaver eller tjenester fra utlendingen.

4.2.3 Utlendingens mulighet til bruk av mobiltelefon

Utlendingens mobiltelefon oppbevares vanligvis blant utlendingens eiendeler som returneres til han eller henne ved ankomst i destinasjonslandet. Som hovedregel skal utlendingen gis anledning til å ringe for å informere familien om at han eller hun ankommer. Det kan være forhold i saken som tilsier at utlendingen likevel ikke skal gis anledning til å ringe. Det er i så tilfelle ikke bruk av tvangsmidler, men restriksjoner utlendingen gis med tanke på gjennomføringen av den planlagte uttransporten. Forhold som kan tale for at utlendingen ikke får anledning til å ringe kan være dersom det ikke er tilrådelig ut fra sikkerhetsmessige grunner eller med tanke på at uttransporten kan vanskeligjøres ut fra politioperative hensyn. Transportfører må konkret ta stilling til dette og eventuelt la utlendingen bruke tjenestetelefonen som benyttes på uttransporten for lettere å kontrollere hvem utlendingen ringer til.

4.2.4 Tilsyn

Utlendingen skal holdes under kontinuerlig tilsyn under hele uttransporteringen. Ved ledsagelse skal utlendingen og ledsagere som hovedregel sitte bakerst i flyet.

Utlendingen skal ved behov følges til toalettet. Ledsager(e) skal vente utenfor døren samt vurdere om denne skal låses. Det samme gjelder i transitt.

Som en del av tilsynet skal transportføreren påse at utlendingen får tilbud om måltider under uttransporten.

4.2.5 Maktmidler og maktbruk

Politiet kan benytte makt under iverksettelse og gjennomføring av en tjenestehandling når dette følger av lov eller sedvane, og det ellers finnes klart nødvendig og forsvarlig i betraktning av situasjonens alvor, følgene for den maktanvendelsen rettes mot og forholdene for øvrig, se politiloven § 6, jf. politiinstruksen § 3-2.

Med makt menes tvangsmessige fysiske inngrep mot person, jf. politiinstruksen § 3-2 andre ledd.

Med håndjern og annet bendsel menes utstyr for fysisk kontroll av personer. Godkjent utstyr er håndjern, strips, fotjern, transportjern, spyttbeskytter og ledsagerutstyr (Body Cuff).

Makt og maktmidler skal benyttes med varsomhet og på en slik måte at det påfører minst mulig smerte/skade. Politiet skal bruke minst mulig makt, og ta i bruk det minst inngripende maktmiddel, jf. politiloven § 6 og politiinstruksen §§ 3-1 og 3-2.

Håndjern og annet bendsel kan kun benyttes på utlending som under transport truer med eller gjør seg skyldig i bruk av vold, eller der forholdene gir grunn til frykt for at vedkommende vil utøve vold, påføre seg skade eller flykte, jf. politiinstruksen § 3-2 tredje ledd. Det skal fortløpende vurderes hvorvidt bruken av håndjern og annet bendsel er nødvendig, forsvarlig og forholdsmessig.

Slagvåpen og pepperspray kan bare benyttes i særlige faresituasjoner, eller når en tjenestehandling ellers ikke kan gjennomføres uten at tjenesteperson eller andre

personer utsettes for skade, og når svakere midler må antas utilstrekkelig eller uhensiktsmessig eller forgjeves har vært forsøkt.

De maktmidler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens art og formål og omstendighetene for øvrig. Det skal videre vurderes kontinuerlig om bruk av maktmidler skal opprettholdes.

Se punkt 6 som beskriver hvilke begrensninger politiet har ved bruk av maktmidler om bord i flyet.

All bruk av maktmidler skal være i samsvar med:

- politiloven og politiinstruksen, samt dertil gjeldende instruksverk og rutinebeskrivelser
- PODs rundskriv 2017/010; Instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet
- Instruks for bruk av særskilte hjelpemidler ved Politiets Utlendingsenhet (Body Cuff-instruksen)

Det skal kun benyttes utstyr som er godkjent av Politidirektoratet.

4.2.5.1 Registrering av bruk av maktmidler etter uttransport

All bruk av maktmidler i forbindelse med uttransport skal registreres og fremgå i UTSYS. Bakgrunnen for at bruk av maktmidler rapporteres i UTSYS etter at uttransport har funnet sted er hovedsakelig av notoritetshensyn. Videre gir dette grunnlag for uttak av statistikk. Registrering av bruk av maktmidler skal ikke inngå i utreiserapporten i DUF.

4.2.6 Godkjent verneutstyr

Det kan kun benyttes verneutstyr som er godkjent på forhånd. Beskyttelseshjelm uten visir er godkjent og kan brukes når det er fare for at utlendingen kan skade seg selv ved å slå hodet i vegger, dører, gulv eller andre gjenstander under transport innenlands eller ved tvangsmessig retur ut av landet.

Beslutning om bruk av beskyttelseshjelm tas av transportføreren dersom det er grunn til å frykte at utlendingen kan skade seg selv under transporten.

- Kun operativt godkjente tjenestepersoner kan påsette beskyttelseshjelm på utlendingen. Transportføreren skal være tilstede når beskyttelseshjelmen påsettes. Utlendingen skal være under tilsyn hele tiden mens beskyttelseshjelm er påført.
- Beskyttelseshjelm skal kun benyttes så lenge det er fare for selvskading.
- Desken i PU skal informeres om at beskyttelseshjelm blir benyttet under transporten.
- Bruk av godkjent verneutstyr skal registreres i UTSYS etter at uttransporten er gjennomført.

4.2.7 Oppbevaring av utlendingens reisedokumenter med videre

Reisedokumenter, dokumenter, verdisaker og penger som tilhører utlendingen skal under uttransporten oppbevares hos transportføreren.

I de tilfeller der utlendingen blir utreisekontrollert i transitt til endelig bestemmelsessted skal reisedokumenter overleveres flykapteinen, med mindre annet er avtalt.

4.2.8 Uforutsette avbrudd

Ved uforutsette avbrudd ved uttransportering i saker der PU har saksansvar, skal transportføreren straks varsle PU Desken, som igjen kontakter jourhavende politiadvokat i PU, som må ta stilling til eventuell fortsatt pågripelse eller internering. Tilsvarende rutiner følges der politidistriktet har ansvar for uttransporten.

4.2.9 Fremsatte anførsler om beskyttelse i forbindelse med uttransport

Dersom en utlending fremsetter asylansørsøker rett forut for eller i forbindelse med iverksetting av uttransporten skal saksbehandler kontaktes dersom dette skjer innen ordinær arbeidstid, slik at anførselene straks kan forelegges vedtaksorganet.

Dersom dette skjer utenom ordinær arbeidstid skal PU Desken straks kontaktes, som deretter videreformidler opplysningene til jourhavende politiadvokat i PU for vurdering av om transporten skal gjennomføres som planlagt, jf. utlendingsloven § 90 siste ledd.

4.2.10 Utbetaling til dekning av reiseutgifter på destinasjonsstedet

Transportføreren kan unntaksvis, etter en konkret vurdering, i tilfeller der utlendingen ikke besitter egne midler overlevere et mindre pengebeløp til utlendingen. Dette bør som hovedregel avklares på forhånd i samråd med saksbehandler som kjenner saken. Dette kan bare skje der det er nødvendig for å dekke utlendingens reiseutgifter til nærmeste by eller lignende i hjemlandet. Beløpet skal utbetales direkte til utlendingen, som skal kvittere for mottak av pengene. Kvittering/kopi av kvittering skal oppbevares i utlendingens saksmappe.

Dersom utlendingen ikke kvitterer for mottak av pengene skal transportføreren skrive egenrapport som legges i utlendingens saksmappe.

Beslutning om utbetaling skal tas av transportføreren. Transportføreren skal så snart som mulig nedtegne beslutningen og bakgrunnen for denne i UTSYS. Rapporten skal oppbevares i utlendingens saksmappe og overleveres Stab for virksomhetsstyring i PU for refusjon.

4.2.11 Tilgjengelighet

Transportføreren skal medbringe tjenestetelefon og såfremt det er mulig være tilgjengelig. Videre skal vedkommende medbringe relevante telefonnummer, til blant annet norsk utenriksstasjon, for å kunne søke bistand om nødvendig.

4.2.12 PU Desken

Når uttransporten er igangsatt, skal all kommunikasjon med PU skje via PU Desken. Alle endringer i uttransporten skal meldes fortløpende til Desken.

4.2.13 Endring av reiserute

Ved behov for endring av reiserute skal PU Desken alltid kontaktes. Flyselskap som kansellerer skal forsøke å ordne en ny flyreise. Hvis det ikke lykkes skal transportføreren kontakte Desken for å foreta eventuelle endringer.

I forbindelse med uttransport har ledsagerne ikke anledning til å utsette den planlagte flyreisen for å motta vouchere/verdikuponger/valuta ved f.eks. overbookede fly. Hvis ledsagerne blir plukket ut av flyselskapet til å forskyve reisen, og mottar vouchere/verdikuponger/valuta, er dette PUs eiendom og skal overleveres Stab for virksomhetsstyring omgående.

4.2.14 Avsluttet oppdrag

Uttransporteringen opphører når utlendingen er avlevert til hjemlandets myndigheter. Ved ledsagelse helt frem til utlendingens hjemland skal lokale politi-/immigrasjonsmyndigheter eller annen ansvarlig myndighet kontaktes så snart som mulig, med mindre annet er bestemt. Uttransporteringen opphører først når representanter for stedlige myndigheter har akseptert tilbaketakelsen.

Ved utreisekontroll opphører oppdraget når flyet med utlendingen har tatt av.

Når utlendingen er avlevert på destinasjon, skal Desken varsles umiddelbart.

Oppdraget til transportførerer og transportledsager er ikke avsluttet før man har returnert til Norge. Selv om ledsagerne har hviletid etter avlevering er vedkommende fremdeles på oppdrag for arbeidsgiver. Retningslinjene for hvordan man skal opptre som offentlig tjenestemann i utlandet er fremdeles gjeldende etter avlevering av utlendingen og gjelder helt frem til avsluttet oppdrag i Norge.

4.2.15 Avbrutt oppdrag

Dersom påbegynt uttransport avbrytes skal Desken i PU kontaktes umiddelbart. Transportførerer skal skrive rapport som beskriver hvorfor uttransporten ble avbrutt, herunder skal eventuell bruk av maktmidler spesifikt fremgå. Rapport skal legges inn i UTSYS og eventuelt BL dersom utlendingen var pågrepet eller internert frem til den planlagte uttransporten.

Jourhavende politiadvokat må kontaktes for å vurdere om utlendingen skal pågripes.

5 UTTRANSPORT AV MINDREÅRIGE

5.1 Barnets beste som et grunnleggende hensyn

All planlegging og gjennomføring av uttransporter av mindreårige må være i samsvar med hensynet til barnets beste, jf. FNs barnekonvensjon art. 3. I tillegg gjelder PUs barnefaglige veileder.

Enslige mindreårige og barnefamilier som skal uttransporteres skal informeres i så god tid som mulig om at de skal uttransporteres, så fremt det er mulig. Det er viktig at barna, så langt det er hensiktsmessig etter barnets alder og utvikling, også får den samme informasjonen som foreldrene.

5.2 Kontakt med omsorgspersoner, myndigheter eller organisasjoner i hjemlandet

Ved uttransport av enslige mindreårige skal det etter nærmere avtale med vedtaksmyndigheten etableres kontakt med omsorgsperson, slektninger, lokale myndigheter eller andre ansvarlige organisasjoner i barnets hjemland.

Som hovedregel skal uttransportering ikke gjennomføres med mindre omsorgsperson, slektninger, lokale myndigheter eller andre ansvarlige organisasjoner i barnets hjemland er informert om de nærmere detaljene ved returen, som ankomststed, tidspunkt, etc. Videre må PU ha fått bekreftet at den mindreårige vil bli mottatt av nevnte personer eller organisasjoner jf. utlendingsloven § 90 åttende ledd.

Det skal vurderes om verge eller annen person som kjenner den mindreårige eller personer med barnefaglig kompetanse skal delta på uttransporten, jf. punkt 3.11.5.

Det skal utarbeides rapport hvor kontakten med vedtaksmyndigheter og omsorgspersoner, slektninger, lokale myndigheter eller andre ansvarlige organisasjoner i barnets hjemland dokumenteres. Rapporten skal føres i DUF og oppbevares i utlendingens saksmappe.

Se for øvrig PUs barnefaglige veileder for politiet.

6 SÆRLIG OM UTTRANSPORT MED FLY

6.1 Generelt

Uttransport med fly skal gjennomføres i tråd med lov, forskrift, annet regelverk samt internasjonalt regelverk som Norge er bundet av. Dette omfatter bl.a.:

- Overenskomsten om internasjonal sivil luftfart av 07.12.44, særskilt vedlegg 9 og 17. (Chicago-konvensjonen, vedlegg 9, International Standard and Recommended Practices, CHAPTER 5. Inadmissible persons and deportees)
- Rådsdirektiv 2003/110/EF om bistand ved transitt i forbindelse med utsendelse med fly (transittdirektivet)
- Overenskomst mellom Norge, Danmark, Sverige, Finland og Island av 03.12.1965 om transittering av utviste personer
- IATA/CAWG (IATA/CONTROL Authorities Working Group) guidelines for the Removal of Inadmissible Persons

Fartøysjefen har høyeste myndighet om bord, jf. luftfartsloven § 6-1.

6.2 Vurdering av ledsagelse

Det skal ved planlegging av uttransporter alltid vurderes om det er behov for ledsagelse.

Momenter som kan tale for ledsagelse av utlendingen:

- a. er straffet eller domfelt for alvorlige voldshandling
- b. viser markant uvilje mot utsendelsen
- c. behøver tilsyn i forbindelse med transitt utenfor Norden
- d. på grunn av sin mentale tilstand eller avhengighet av narkotika må antas å være farlig for seg selv eller andre

- e. har ulovlig reist ut av og/eller er ettersøkt i hjemlandet, og politiet er kjent med disse forholdene, og det er grunn til å regne med at ett av disse forhold (nevnt i pkt. a - e) kan representere en fare for flysikkerhet, være til ulempe for passasjerer, eller at utlendingen kan unndra seg gjennomføring av reisen
- f. av andre grunner hvor det må antas å kunne være en fare for flyets sikkerhet eller til ulempe for andre passasjerer eller mannskap
- g. dersom transportselskapet eller fartøysjefen har bedt om eskorte
- h. soningsoverføringer til og fra Norge skal alltid ledsages

Dersom det blir besluttet ledsagelse etter pkt. 6.2. bokstav a til f, unntatt pkt. c (se over), skal det ledsages helt frem til endelig destinasjon.

Ved vurdering av ledsagelse, i henhold til ovennevnte kriterier, skal sikkerhet og utlendingens reisevillighet vektlegges.

6.3 Visitering

Transportføreren er ansvarlig for at utlendingen og bagasjen i tilstrekkelig grad er visitert før transporten starter. Se punkt 4.1.2

6.4 Informasjon til flyselskapet

Transportføreren skal så vidt mulig henvende seg til flyselskapet senest to timer før avgang og informere om utlendingens navn, årsaken til uttransporteringen og navn på eventuelle ledsagere og observatører.

6.5 Uttransport med ledsagelse

6.5.1 "Inadmissible person"- og/eller "deportee"skjema

Transportføreren skal levere kopi av "Deportee-skjema" (depo) til flyselskapet på lufthavnen. Fartøysjefen skal underrettes av transportføreren før utlendingen bringes om bord i flyet. "Inadmissible person"-blankett (inad) skal benyttes i alle tilfeller der utlendingen bortvises på grensen i medhold av utlendingsloven.

6.5.2 Sikkerhetsutstyr og sikkerhetsregler

Plaststrips skal medbringes, men skal kun brukes der dette ut fra en konkret sikkerhetsmessig vurdering anses nødvendig. Fartøysjefen skal underrettes dersom plaststrips anvendes.

Håndjern, spyttbeskytter og annet til enhver tid godkjent ledsagerutstyr skal ikke brukes om bord i fly, med mindre det er avtalt med fartøysjefen. Pepperspray skal ikke medbringes.

Dersom transportføreren ved transitt vurderer at det er nødvendig med forvaring av utlendingen skal lokale myndigheter/politi eller øvrige samarbeidspartnere kontaktes. Se for øvrig punkt 8.4 og 9 om bruk av maktmidler og politimyndighet i transitt.

Ved ledsagelse skal utlendingen og ledsagere som hovedregel sitte bakerst i flyet.

Utlendingen skal ved behov følges til toalettet. Ledsager(e) skal vente utenfor døren samt vurdere om denne skal låses. Det samme gjelder i transitt.

6.6 Uttransport uten ledsagelse

6.6.1 Utreisekontroll

Utreisekontroll skal foretas av politi og/eller sivile med begrenset politimyndighet. Se for øvrig punkt 2.3.

6.6.2 Uttransport uten ledsagelse via annet EØS-land

Ved uttransportering uten ledsagelse via et annet EØS-land må lokal myndighet/politiet på transitt- og transferstasjoner anmodes om å forestå vakthold og overføring av utlendingen til avgående fly, jf. transittdirektivet art 5. Det må i denne forbindelse gis underretning og anmodes om bistand som bestemt i transittdirektivet art 4.

Ved transitt i Norden må anmodning om bistand fra lokal myndighet/politi fremsettes minst 48 timer før utreise, jf. Internordisk overenskomst om transittering av utviste personer, art. 8.

Hvis lokal myndighet eller politiet i transitt ikke kan påta seg vakthold og/eller overføring til neste fly, skal PU sørge for at nødvendig vakthold blir iverksatt.

7 UTTRANSPORT MED ANDRE TRANSPORTMIDLER

7.1 Generelt

Ved uttransport med andre transportmidler enn fly gjelder bestemmelsene i kapittel 6 så langt de passer.

Ved bruk av bil, buss og tog til uttransport, skal det alltid sendes inn reisebestilling til PU i forkant. PU skal godkjenne oppdraget og kostnadene før oppdraget iverksettes.

7.2 Uttransport med kjøretøy/tog

Transportselskapet kontaktes av transportføreren så snart som mulig og senest 1 time før avgang.

Fører av kjøretøy/tog kontaktes av transportføreren før transporten påbegynnes. Ved uttransport med kjøretøy følges rutiner for transport av pågrepet person/arrestant og taktiske vurderinger angående bruk av maktmidler i kjøretøy.

Ved uttransport med buss eller tog, følges prinsippene for plassering som ved flytransport.

Ved uttransport med bil skal transportledsager sitte i baksete sammen med utlendingen.

7.3 Eskorte av kjøretøy

Ved behov for eskorte av kjøretøy skal det være en eskorte bil for hvert kjøretøy som eskorteres. Som hovedregel bemannes hvert kjøretøy med minimum to tjenestepersoner. Eskorteringen skal foregå på en slik måte at det eskorterte kjøretøyet til enhver tid er under kontroll. Før avreise skal transportføreren gi instruks til fører av det eskorterte kjøretøyet om hvordan kjøringen skal gjennomføres.

Eskortekjøretøy skal ha samband eller mobiltelefoner.

I Norden gjelder ”Internordisk overenskomst om transittering av utviste personer” artikkel 3 og 5.

7.4 Uttransport med båt/ferge

Fergeselskapet kontaktes av transportføreren så snart som mulig og senest 1 time før avgang.

Fartøysjefen skal underrettes før transporten påbegynnes.

Hvis fartøysjefen ikke vil påta seg å overlevere en uledsaget utlending til ankomstlandets myndigheter slik politiet beskriver, skal utlendingen ledsages.

Fartøysjefen bestemmer hvordan ledsagelse skal skje om bord på fartøyet. Dersom fartøysjefen nekter å ta med ledsager, skal uttransport skje på annen måte.

8 TRANSITT I EØS-OMRÅDET

Uttransport av utlending som ikke er statsborger i ett av EØS-landene (tredjelandetsborger) skal primært skje uten transitt i EØS-området, jf. transittdirektivet art 3 (1). Dette gjelder både ledsaget og uledsaget uttransport.

8.1 Frister

Dersom transitt i EØS-området må gjennomføres skal det fremsettes en skriftlig anmodning om transitt til angjeldende medlemsstat hurtigst mulig, og senest to dager før planlagte transitt, jf. transittdirektivet art 4 (1). I særlige og begrunnede tilfeller kan fristen fravikes.

Transittlandet skal innen to dager underrette PU om sin beslutning, jf. transittdirektivet art 4 (2). Fristen kan i særlig begrunnede tilfeller forlenges med inntil 48 timer. Transitten må ikke påbegynnes før det foreligger samtykke fra transittlandet.

Dersom transittlandet ikke svarer innen fristen kan transitt påbegynnes etter at det er sendt en meddelelse om dette, jf. transittdirektivet art 4 (3).

Transitten skal ikke vare lenger enn 24 timer og det skal unngås å anmode om transitt dersom denne vil innebære bytte av lufthavn i transittstaten, jf.

transittdirektivet art 3 (1) og 5 (1). De ulike medlemsstatene praktiserer ulike tidsbegrensinger i transitt.

For transitt innen Norden av utviste personer er varslingsfristen 48 timer, jf. Internordisk overenskomst om transittering av utviste personer, art 5. Samme frist gjelder dersom det ved uledsaget transport ønskes bistand fra stedlig politi, se art 8.

8.2 Ansvar for å fremsette anmodning om transitt

PU er ansvarlig for å vurdere og å anmode om transitt. Der det er hensiktsmessig skal anmodning om transitt fremsettes i forbindelse med reisebestillingen. Aksept for transitt skal oppbevares sammen med uttransporteringsdokumentene.

8.3 Avbrutt uttransport etter akseptert anmodning

Ved avbrutt uttransport skal transittlandet umiddelbart varsles per mail. Dette kan gjøres ved å stemple/skrive "Cancelled" på aksepten.

Dersom avbruddet skjer etter at uttransport er påbegynt har transportføreren ansvar for å varsle PU Desken.

8.4 Maktbruk og andre beføyelser under transitt i EØS-området

Ved transitt innen EØS-området følger det av transittdirektivet artikkel 5 (2) at det er transittlandet, som etter å ha konsultert med den anmodende medlemsstat, som har ansvaret for å treffe nødvendige bistandsforanstaltninger.

Dette omfatter:

- avhenting og ledsagelse av den uttransporterte på transittlufthavnens område
- akutt legehjelp til den uttransporterte og til eventuelle ledsagere
- forpleining til den uttransporterte og til eventuelle ledsagere
- mottak, oppbevaring og overdragelse av reisedokumenter dersom disse ikke oppbevares av transportføreren, se pkt. 3.7.1

Videre kan transittlandet:

- anbringe og innkvartere (frihetsberøve) den uttransporterte i en sikker fasilitet i henhold til lokal lovgivning
- forhindre eller stanse forsøk på å motsette seg uttransportering, herunder rømningsforsøk

Det følger av transittdirektivet artikkel 7 at ledsagernes adgang til maktbruk i transitt er begrenset til selvforsvar. Dersom det ikke er noen lokale myndigheter/politi til stede eller formålet er å bistå lokale myndigheter/politi, kan ledsagerne gripe inn hvis utlendingen forsøker å flykte, gjøre skade på seg selv eller andre, eller beskadige eiendom. Dette inngrepet skal være rimelig og forholdsmessig, og skal i alle tilfelle være i henhold til lokal lovgivning.

9 TRANSITT UTENFOR EØS-OMRÅDET

Vakthold, ledsagelse eller utreisekontroll til endelig bestemmelsessted kan ikke overlates til transittlandets myndigheter. Bakgrunnen for dette er for å sikre ivaretagelse av utlendingens rettigheter etter norsk og internasjonal lovgivning i

forbindelsen med uttransporten. Unntak kan kun gjøres etter særskilt avtale med transittlandets myndigheter. Slik avtale må omfatte rutiner som sikrer norsk politi/norske myndigheter tilgang til utlendingen og bekreftelse på at utlendingen er overlevert hjemlandets myndigheter på endelig bestemmelsessted. Det skal i slike tilfeller på forhånd innhentes vurdering fra stedlig norsk utenriksstasjon.

Med unntak av nødverge må vakthold og all bruk av tvangsmidler gjøres i overensstemmelse med transittlandet. Ved forsinkelser eller andre uforutsette hendelser som innebærer at utlendingens bevegelsesfrihet strekker seg utover planlagt transittid, kan norsk politi kun forestå vakthold av utlendingen etter en konkret avtale med transittlandets myndigheter.

10 RETNINGSLINJER FOR TRANSPORTFØRER/-LEDSAGER

10.1 Pass/tjenestepass og visum

Ved uttransport til utlandet skal transportføreren og transportledsager(e) påse at de har gyldig tjenestepass/sivilt pass og medbringe dette. Nødvendig visum skal på forhånd være innhentet. Pass må være gyldig i minimum 6 måneder ved avreise.

10.2 Kontanter

Transportfører må påse og ha med kontanter enten i dollar, euro eller lokal valuta dersom uforutsette ting skulle oppstå i forbindelse med uttransporteringsoppdraget. Det kan for eksempel være søknad om visum eller liknende.

10.3 Antrekk

Ved uttransport og utreisekontroll skal transportføreren og transportledsager(e) benytte sivilt antrekk, med mindre annet er bestemt.

Antrekket skal være representativt og praktisk.

10.4 Hvile for transportledsager

Under langvarige uttransporter skal transportføreren legge til rette for at transportledsager(ne) tilbys nødvendig hvile, dersom dette er forsvarlig i forhold til nødvendig tilsyn med utlendingen.

Hvile skal, dersom mulig, ikke foretas ved siden av utlending som uttransporteres.

10.5 Vaksiner

Transportføreren og transportledsager(e) skal påse at de har nødvendige vaksiner. Gyldig vaksinasjonskort skal medbringes der dette er nødvendig.

I forbindelse med vurdering av særlige behov for vaksiner for opphold på destinasjonssted, kan tjenesteperson pålegges å fremlegge gyldig vaksinasjonskort for arbeidsgiver/PU.

10.6 Alkohol

Transportføreren og transportledsager(e) skal ikke nyte alkohol under uttransporten, jf. politiloven § 23. De skal også på fritiden vise streng edruelighet under reise og opphold i forbindelse med uttransporteringsoppdrag.

Transportføreren og ledsager(e) skal påse at utlendingen ikke nyter alkohol under uttransporten.

10.7 Opptjening av bonuspoeng

Opptjenes det bonuspoeng på uttransporteringsoppdrag, kan disse bare benyttes på tjenestereiser for Politiets utlendingsenhet.

Privat bruk anses som brudd på statsansatteloven § 39.

10.8 Grensepassering

Alle reisende til og fra Norge plikter å passere anvist grensepassering. Plikten omfatter også tjenestepersoner som deltar på uttransporteringer.

10.9 Tollpassering

Alle reisende som kommer fra utlandet inn til Norge plikter å passere anvist tollpasseringssted, jf. tollforskriften § 3-1-10. Plikten omfatter også tjenestepersoner som deltar på uttransporteringer og gjelder selv om det ikke blir innført varer som det skal betales toll av.

10.10 Forsikring

Tjenestemenn på tjenestereise i forbindelse med uttransporteringer er omfattet av forsikring regulert i Særavtale for reiser utenlands for statens regning.

11 RAPPORTERING

11.1 Avvik

Ved avvik eller vesentlige problemer under uttransporten, skal transportføreren kontakte PU Desken. Avvik føres i UTSYS og Synergi. Innebærer avviket et brudd på regelverk, praksis eller rutiner rapporteres dette til nærmeste leder, til Seksjon for juridisk og i tillegg i Synergi. Se for øvrig pkt. 12.

11.2 Skade på utlendingen eller rømning

Ved skade på utlendingen, tredjeperson eller gjenstander, skal transportføreren så snart som mulig utarbeide rapport om forholdet. Sjef PU skal straks underrettes om skade på person av PU Desken. Transportføreren skal vurdere om det er behov for medisinsk bistand.

Ved rømning skal politi/lokale myndigheter umiddelbart varsles og rapport skrives. Transportføreren skal varsle PU Desken så snart dette er mulig.

11.3 Utreiserapport i DUF

DUF er et saksbehandlersystem for utlendingsforvaltningen og transportfører skal snarest mulig etter utført uttransport fylle ut utreiserapporten i standardmalen i DUF for å dokumentere at uttransporten har funnet sted.

Det skal utarbeides utreiserapport også ved avbrutte uttransporter.

I utreiserapporten skal flest mulig av feltene i skjemaet fylles ut. Bruk av maktmidler eller detaljer om utlendingens oppførsel skal *ikke* skrives i utreiserapporten i DUF, ettersom utreiserapporten kun skal dokumentere gjennomføringen av uttransporten.

11.4 Registrering av gjennomført uttransport i UTSYS

Transportføreren skal snarest mulig etter utført uttransport registrere uttransporten i UTSYS ved å gjennomgå rutinetrinnene. Det som skal registreres i UTSYS er:

- Bruk av maktmidler, se punkt 4.2.5.
- Medisinering. Ved bruk/administrering av medikamenter/legemidler foreskrevet av helsepersonell, må det klart fremkomme hvem som har foreskrevet legemiddelet. I tillegg må aktuelt helsepersonell utarbeide egenrapport/notat om medisineringsen, som må følge utlendingens saksdokumenter.
- Vurdering av behov for ledsagelse underveis.
- Utlendingens opptreden under uttransporten.
- Beskrivelse av overlevering til myndighetene på transittsted eller endelig bestemmelsessted.
- Utbetaling av penger til transport fra avleveringssted til hjemsted.
- Opplysninger om utkvittering av beslag som for eksempel penger, mobiltelfon, PC eller andre eiendeler for å skape notoritet og for å hindre erstatningskrav i ettertid fra utlendingen.

12 OVERTREDELSE AV REGELVERK

Ved begrunnet mistanke om avvik på denne instruksjonen skal det meldes fra om forholdet i en skriftlig rapport. Rapporten skal sendes tjenestevei.

Overtredelse av denne instruksjonen kan føre til straffeansvar og/eller disiplinære reaksjoner i henhold til statsansatteloven. Det skal herunder vurderes om tjenestepersonen er egnet til å utføre tjeneste på uttransporteringer.

13 MONITORERING AV UTTRANSPORTER

Tilsynsordningen for utlendingsinternatet Trandum har blitt tildelt ansvar for å monitorere uttransporter fra Norge i henhold til Returdirektivet artikkel 8. Formålet er å påse at uttransportene skjer i henhold til gjeldende regelverk, instruksjoner og rutiner. Tilsynsrådets rolle og mandat reguleres i egne retningslinjer. Tilsynsrådet har anledning til å delta på uttransporter som observatører. Tilsynsrådet kan også

innhente statistikk fra UTSYS for få nødvendig informasjon for å utføre oppdraget de er satt til.

14 IKRAFTTREDELSE

Denne instruks erstatter ”Instruks for uttransportering av utlendinger etter vedtak truffet i medhold av utlendingslovgivningen, versjon av 16. januar 2015, og trer i kraft straks.

Instruksen er godkjent av Politidirektoratet.

Endringer i instruksen skal godkjennes av Politidirektoratet.

Oslo,

Arne Jørgen Olafsen
Sjef PU

15 VERSJONSHISTORIKK

<i>Versjonsnr.</i>	<i>Årsak til- og endringer fra forrige versjon</i>	<i>Dato</i>	<i>Utført av</i>	<i>Godkjent av</i>
<i>1</i>		<i>2004</i>		<i>Knut Holen</i>
<i>2</i>		<i>28.03.06</i>		<i>Arne J. Olafsen Sjef PU</i>
<i>3</i>		<i>22.10.12</i>		<i>Ingrid Wirum Sjef PU</i>
<i>4</i>		<i>16.01.15</i>		<i>Kristin O. Kvigne Sjef PU</i>
<i>5</i>		<i>21.08.19</i>		<i>Arne J. Olafsen Sjef PU</i>
<i>6</i>		<i>3.2.20</i>		<i>Arne J. Olafsen Sjef PU</i>